

Wetten kunnen ons moreel niet vormen

Vandaag vindt op de Vrije Universiteit de bijeenkomst 'Christenen in de politiek' plaats. De directeur van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA, een van de organisatoren, stelt dat alleen het christelijk mensbeeld in de huidige crisis perspectief biedt.

VRIJPLAATS

door Raymond Gradus

Veel christelijk geïnspireerde mensen zijn in de politiek en het maatschappelijk middenveld op zoek naar een moderne invulling van die diepgewortelde inspiratie. In het verleden hebben wij als Wetenschappelijk Instituut (WI) geprobeerd een bijdrage te leveren aan dat debat. Denkers als Arie Oostlander, Kees Klop en

Jos van Gennip hebben nagedacht over de vraag hoe we bezieling vorm kunnen geven in de samenleving, in middenveldorganisaties en organisaties op het terrein van ontwikkelingssamenwerking. Dit vraagstuk heeft ook vandaag de dag niets aan actualiteit verloren. Zeer bewust heeft het WI in een recente publicatie over de kredietcrisis ook een viertal ethici aan het woord gelaten. 'Te veel wordt de crisis benaderd vanuit het markt-staat denken. Deze crisis biedt echter ook ruimte om ethische afwegingen en overwegingen een plek te geven. Het is immers een misvatting dat alleen een sterkere rol van de overheid in de kredietcrisis kan volstaan. Als mensen zich schaamteloos willen verrijken ten koste van anderen staat de overheid voor

een schier onmogelijke taak. Er zijn dan zoveel regels nodig dat elke ondernemingszin wordt verstikt. Juist deze crisis geeft het belang van de christelijke inspiratie en het christelijke mensbeeld aan. Te veel is geredeneerd vanuit het oogpunt 'hoeveel winst kan de belegger eruit halen' en 'ik hoef met de ander geen rekening te houden'. Het resultaat was dat een bedrijf dat het toch al moeilijk heeft nog verder wegzakt en dat de belegger veelal ook armer wordt. Het christelijke mensbeeld geeft aan dat je de relatie tussen belegger en bedrijfsleven organischer moet invullen: vanuit het oogpunt van rentmeesterschap. 'Verantwoord beleggen' betekent niet alleen dat de geldschieter zijn geld te zijner tijd terug wil hebben, en natuurlijk het liefst met rente, maar ook

dat hij zich het lot van dat bedrijf aantrekt en zijn claim op het geld in zware tijden even opschort. In het christelijk mensbeeld staat voorop dat mensen weliswaar individuen zijn, maar altijd in relatie tot anderen staan.

Wortels

In tijden van crisis val je terug op je diepste wortels. De christelijk-sociale beweging met christelijk geïnspireerde partijen en mensen komen voort uit een oeroude traditie en hamert inmiddels meer dan een eeuw op persoonlijke verantwoordelijkheid en solidariteit als ordenende principes. Al honderd jaar inspireert deze beweging vele mensen in hun verbanden. Dat kader lijkt in schril contrast te staan met de roofofpartij die de basis vormde voor de huidige ellende. In mijn

visie is de kern van de kredietcrisis 'ontlopen verantwoordelijkheid'. Door consumenten die te veel hebben geleend, door financiële instellingen die onoverzichtbare risico's namen en onverantwoorde beloningen gaven, door overheden die goedbedoeld ten onrechte leningen aan te weinig draagkrachtigen stimuleerden en door commissarissen die geen weerstand boden aan de op korte termijn gerichte beloningspraktijken. Op velerlei niveau is de menselijke maat uit het oog verloren, zijn risico's onderschat en is te veel ruimte gegeven aan de donkere kanten van de menselijke natuur.

Opvoeding

Het lijkt soms een zwakgebod om temidden van de 'harde' economie terug te grijpen op de kracht van religie en opvoeding. En toe-

gegeven: het gaat hier om langebaanwerk. Maar laat niemand geringschattend doen over de kracht van religie, beschaven en socialiseren. Zeker niet wanneer je de impact ervan vergelijkt met het ordenend vermogen van wetten en marktwerking. Het probleem is dat overheidsbemoeienis, hoe gedetailleerd regelgeving ook wordt, mensen niet moreel kan vormen, zoals gezin, kerk en school dat kunnen.

'De zachte krachten zullen zeker winnen in 't eind', schreef Henriette Roland Holst. Ook vandaag de dag is de beschavende kracht van christelijk geïnspireerde waarden en idealen nog steeds formidabel.

Dr. R.H.J.M. Gradus is directeur van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.